

VADMEGGY

Irta Possonyi László

Rien n'est beau que le vrai;
le vrai est seul aimable.

Boileau.

„Csak az igaz a szép, csak azt lehet szeretni...“ zeng bennem egy költészettani sor. Nem költök tehát semmit se hozzá ehhez az egyszerű kis históriához, aminek azt a címet is adhattam volna: „Én és a magántulajdon.“ Hát persze hogy én is össze-ütköztem ezzel az elvvel, mint majd minden korombeli gyermek.

Hat-hétéves lehettem és kis városunkban a hegyek alján hóval köszöntött be Mindenszentek és Halottak napja. Nem puha, loccs-poccs, olvadákony hóval, de kemény, kristályosan szikrázó szemével, ami nem tüntette el egyszerre a föld feketeségét, csak tarkára cirmozta, megbújt szélvédte ormok tővén és a taposott úton vadul hengergette a szél. A temető tujái hajladoztak a kegyetlen hősztálásban, arcomat csipte-vágta az alattomosan, mindig más oldalról támadó hóförgeteg. Anyám pedig rőtárótt velem a temetőt végigérhetetlenül. Unalmamban, vagy hogy gémberedett ujjaimat foglalkoztassam, egy sirkerítés fölött kihajló tujafáról letéptem egy kis hamvas korsócska alakú termést, azt morzsolgattam, amíg anyám rajta nem kapott a játékon a temető kapujában:

— Mi van a kezében? — Gyanútlanul mutattam. — Honnan vetted?

— Egy sírról — feleltem. Anyám, milyen szelíd volt különben, — hisz apámtól rettegtünk csak otthon mindnyájan, — most mégis erélyes lett és azt, hogy egy halottól vettem el valamit, különösen a fejemre olvasta. Aztán visszafordult velem a rettenetes időben, megkerestette a sírt — azt hiszem, csaltam is egy kicsit, mert nem is emlékeztem pontosan, melyik is volt hát az a sirkerítés — és alig vártam, hogy egy tujás sírhoz érjünk, visszaadtam a halottnak a tuja termését, az aprócska korsócskát, amely olyan volt, mint egy hamvveder.

Összefagyva érkeztünk haza és én megfagyhattam volna, mi a magántulajdon, de az ember nehezen tanul, ha gyerek, ha felnőtt. Újabb vészes kalandokba keveredtem tehát. Ezúttal őket látogattunk, de ez a lakás cseppet sem volt szárazabb, mint a holtaké. Városvégi vályogház a nedves tavaszban összeomlással fenyegetően és hat gyerekekkel, meg egy majdnem teljesen béna asszonnyal. A gyerekek, mintha csirkek lettek volna, valami deszkával elkerített zugban játszottak az anyjuk ágya mellett. Ezt a „házat“ ők építették maguknak s lehet, hogy ennek fala biztonságosabb volt, mint a fölējük boruló atyai ház. Apjuk, a vasúti irnok gyakran fojtotta borba bánatát és most egyszerűen eltűnt. Az asszony tudta, hogy szökni akar ennyi nyomorúság elől és üzent anyámért, hogy segítse ki húsz koronával, mert vissza akarja hozni akár a „világ végéről“ is az urát. A pénzt vittük hát oda, meg a gyerekeknek valami ételmezt.

Az asszony merev arccal, távolbanező szemmel feküdt a piszkos ágyon. Később hallottam róla, hogy valami távolbalátó erővel látta el a sors, amikor bénán ágyának döntötte. Azt állította, hogy az ura Fiumében van, ő látja, hogy ott van. Talán kőszavasútas hírek jutottak hozzá, hisz a vasútasok sokfelé járnak, sok mindent látnak.

— Ha az éjjeli vonattal elindulok, Fiumében még elérhetem, van vasúti szabadjegyem, alig fizetek érte valamit — mondta eszelős csökönnyösséggel az asszony anyámnak.

— Nem utaztatik ilyen betegen, Ilonka — esítította az anyám és láttam, hogy nem hisz ebben a kivihetetlen, ostoba tervben. De a pénzt a tarka paplanra tette.

— A gyerekeket elvállalják a szomszédok ... nekem meg lesz erőm, hogy visszahozzam Sándort. Ha most nem megyek érte, sohasem látom többé ...

Nagy keservesen kitépázkodott az ágyból, szedelőzködni kezdett. Amíg öltözött, bedugtak a gyerekek deszkaóljába és az egyik kislány kikotort valahonnan egy piszkos kártyalapot, a piros kilences volt, és a kezembe nyomta:

— Ezt neked adom ... ezt neked adom ... — hajtogatta ugyanolyan csökönnyösséggel, mint az anyja a fiumei utat.

A kártyát félig öntudatlanul és nem is túlnagy vággyal a zsebembe dugtam és otthon apám meglátta nálam. Ő aztán csöppet sem volt gyöngéd és mivel a jótékonyági manővert sem árulhattam el neki, hisz anyámnak a konyhapénzéből kellett elesípnie a kölcsönzött pénzt, a kártyát zavartan el akartam dogni előle.

— Honnan vetted? — robbant felém apám fenyegetően hatalmas természetével. Hebegtem valamit, hogy egy játszótársamtól kaptam és inkább kettévágattam volna magamat, minthogy meg is mondjam kitől. Pedig közben a részeges férfit tényleg megtalálta Ilonka egy fiumei matrózkozmában, hajóra vártában és haza is hozta. Úgy gondolta, hogy hat gyerek mellé egy részeges férj is jobb, mint semilyen.

Apám rámnézett s ekkor mintha a világ vége közeledett volna felém. Legalább is én úgy éreztem a lezuhanó hatalmas pofon mindentelborító csapása alatt. S mint valami végítélet harsonája, csengett fülembre a szó:

— Tanuld meg, fiam, hogy kártyát sohase végy a kezedbe, az én házamba pedig még egy kártyalapot se lopj be!

Hát kártyás nem is lettem soha, de a leckéből még mindig nem volt elég. Kint laktunk a hegyen, és apám szenvedélyes faültető volt. De csak nemes, oltott fákat tűrt meg a kertjében, mi pedig sokszor egy kis veresszilvára, cigánymeggyre éhezünk. Dehát éppúgy, mint a kártya, haszontalan, sarjú hajtásról, vagy magról kelt s oltatlan gyümölcsfa se „tehetta be a lábát” a házunkba. Szilvásunk végén egy kis völgyszakadék volt, amolyan senki földje a maga vadul benőtt, hét-nyolc méteres mélységével s mégis ez a szakadék óceánként választotta el kertünket egy egészen más útról megközelíthető, másik hegyoldalon fekvő szőlőlakástól. A szakadék szélén egy sudártörzsű, kerek koronájú berkenyefa jelezte a két világ közti határt. Fanyar gyümölcséből egyszer fölemeltem egyet és szénában érlelgettem sokáig, — egy tikkadt, pünkösdtáni napon pedig észrevettem, hogy a szakadék

másik végében egy surján, kis-ujjnyi-vastag törzsű meggyfa nőtt s azon két hirtelenpiros meggy himbálódzik.

Gyümölcsre nem lehettem olyan éhes, hogy ki kelljen menni a kertünkből. Ha kereselek, bizonyára találok szürös tövisék közt megbúvó mézizű egrest — pöszmétének hívtuk ezt akkor — a mi kertünkben is, kissé tikkadt, ott felejtett, későn nőtt epret, eperbillenget, az árpával érő körtefát is meg lehetett volna már rázni, habár apám ezt a haszontalan termésű fát is útálta és csak egy kis kerítésbe szorult csenevész példányt tűrt meg a mi kedvünkért. Spanyol meggyeink is pirosodhattak már a szőlő végében, de én nem néztem feléjük. Van az úgy, kísértés idején, hogy csak az csábít, ami kívül van a kerítésen és tilos, mégha aztán el is vásik tőle a fogunk. Vad, tikkadt szomjúság szárította ki a számat a vadmeggy ize után. Átkúsztam a drótsövény alatt, a földhözlapuló innyujtó-füvek példáját követve, felrehajlítottam a cintóriának is nevezett ezerjófüvek rózsaszín bugáit és a vérváltó füvek sárga koronáját, letapostam senki-földjének hamvas fonákú keserűlapuit és a feketenadályok bíborlila erdejébe is beleléptem. Az óceánon túlra igyekeztem s megjártam az őserdőt. Szívem vadul dobogott a tilos tett végrehajtása közben, egy pöszörméh dongása felért akkor a tikkadt nyárdélelőtti csendben egy későbbi légiriadó fojtott izalmával. Tilosban jártam! Elértem a surján, ujjnyi kis fát, amely ha éveken fiatalabb is lehetett nálam, de a szakadék sűrűjében világosság után áhítózza máris magasabbra nőtt és hajlékony törzsénél kellett megfognom, lehajlítanom, csábító gyümölcseitől, a két szem meggytől megfosztanom. Már az inyembe marta fanyar-keserű savanyúságát az egyik tiltott gyümölcs, amikor egy alig taposott s általam észre sem vett közeli kis öszvényen egy rézfogantyús fokost tartó kéz hajlította szét az összehoruló ágakat. A kifent bajuszú, könnyed járású, mokány kis hegyőr volt, aki néhanapján megivolt egy-egy pohár bort az apám terméséből. Elengedtem a fácskát, egyik szem meggye kicsúszott a kezemből és a fa ijjszerű visszacsapódása a szakadékba lökte, ahol az árnyékban még most déltájt is harmatszemeteket őrizve burjánzottak a gólyahír pozsgásra hizott levelei.

— A felügyelő úr fia, ugye — kérdezte az őr, hogy zordan-e, vagy nyájasan, arra ijedtemben nem értem rá figyelni. Csak azt tudtam, hogy rajtakaptak, apám nevét említették és biztosan eljut a rettenetes tenyerek birtokosának fülébe a hír, hogy tilosban jártam, vadmeggyet loptam.

Nem tudom, mit feleltem, hogy kerültem vissza a kerítésen, azt sem, hány napig rettegtem büntudatomban a beárultatástól. Második elemista lehettem, tudója már a bibliai történeteknek, Sodoma és Gomorra elpusztulásának, Lóth felesége sóbálványváltózásának és Ábrahám áldozatának is, Izsákkal a máglyán. Gyónást, bűnöktől való megszabadulást viszont nem tanultam, mondhatni, az ószövetségi emberiség megváltatlan ősállapotában gyötörtem magam büntudatommal. Nem árultam el, nem árulhattam el senkinek, mit tettem, hisz éppen annak a felfedezésétől rettegtem a rézbotos hegyőr részéről. Vajjon beszélt-e már apámmal, vagy beszélni akar-e s nem háríthatnám-e el valahogy a végítéletzerű büntetést, apám lesújtó kezét. Az első két esetben majdnem ártatlan voltam. Most tudva akartam és csináltam a

rosszat. S már tudtam, hogy Istent kell megengesztelnem, feláldozni neki, ami a legkedvesebb nekem. A kis kopott mackót, a fakatonákat s mit tudom ma már miféle szívemhez nőtt játékokat. Alattvalóimat.

Összeszedtem őket, mint mikor valaki először visz zálogba féltett holmikat és sóhajtva, lopva gyűjtöttem össze mindent. Nyár volt s tűz csak a konyhában égett. Anyám pedig éppen zöldborsót öntött valami serpenyőbe és a hamvaszöld golyócskák sercegve hullottak a smaragdszín zöldpetrezselyemmel tarkázott zsirba. Úgy tettem, mintha venyigét raknék a tűzre s néhány fakatonám már-már elhamvadt ebben a leplezett áldozati tűzben. De éreztem, hogy a mackó nélkül nem tökéletes az áldozat. Lopva gyömszőlni kezdtem hát azt is befelé, de anyám odanézett:

— Mit csinálsz azzal a mackóval?

A kezem lehanyaglott s dadognom kellett valamit. Hogy mit, nem emlékszem, de Isten talán megelégette a szándékot is, mert bűnömért nem szakadt rám az ég, pedig ez az első áldozatom sem sikerült tökéletesen, mint később annyi meg annyi más, amikor engesztelni akartam s vadul hánytam tűzbe-pusztulásba vélt vagy igazi értékeket ...

RÉSZEG TÁJ

*Északi szél ri rekedten
s bokáznak a fák veszetten.*

*Járják a fák nagy butykossal,
reng belé a vén hegyoldal.*

*Györgyház-felhő leng az égen:
zsebkendő egy lány kezében.*

*Egy vén akác az árookban
elnyult részegen, félholtan.*

*A szilaj szél megcifrázza
s táncol a táj hahotázva,
mintha csak lakziból jönne
a fák kék sora dülöngve.*

Ölbe y Irén.